

ความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรดีที่เหมาะสม (จีเอพี) สำหรับมะม่วงของ
เกษตรกร อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง
KNOWLEDGE NEED TOWARD GOOD AGRICULTURAL PRACTICE (GAP) FOR
MANGO IN SAMKO DISTRICT, ANG THONG PROVINCE

อลิษา กลิ่นประทุม* พัชราวดี ศรีบุญเรือง** สาวิตรี รังสิภัทร***

Alisa Klinprathum, Patcharavadee Sriboonruang, Savitree Rangsihaht

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล 2) ปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ 3) ปัจจัยการใช้สารเคมี 4) ปัจจัยการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตมะม่วง 5) ปัจจัยความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วง และ 6) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ปัจจัยการใช้สารเคมี ปัจจัยการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตมะม่วงกับความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วงของเกษตรกรผู้ผลิตมะม่วงในอำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง 7) เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่มีต่อการผลิตมะม่วง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 154 ราย โดยใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และค่าโคสแควร์

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 54.71 ปี มีระดับการศึกษาประถมศึกษาหรือต่ำกว่า มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.01 คน มีประสบการณ์ในการผลิตมะม่วงเฉลี่ย 16.71 ปี เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกมะม่วงเฉลี่ย 10.30 ไร่/ครอบครัว โดยมีรายได้จากการจำหน่ายมะม่วงเฉลี่ย 136,727.27 บาท/ปี มีรายจ่ายจากการผลิตมะม่วงเฉลี่ย 44,862.34 บาท/ปี มีการใส่ปุ๋ยเคมีเฉลี่ย 3.14 ครั้ง/ปี ใช้สารควบคุมการเจริญเติบโตเฉลี่ย 0.95 ครั้ง/ปี ใช้สารป้องกันและกำจัดศัตรูพืชเฉลี่ย 15.78 ครั้ง/ปี เปิดรับข่าวสารส่วนบุคคลจากเพื่อนบ้าน สื่อกิจกรรมจากการประชุม สื่อมวลชนจากโทรทัศน์ เกษตรกรมีความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับ

* Department of Agriculture Extension and Communication, Faculty of Agriculture, Kasetsart University, Chatujak Bangkok, 10900, Thailand.

** Department of Agricultural Extension and Communication, Faculty of Agriculture, Kasetsart University, Chatujak Bangkok, 10900, Thailand.

*** Department of Agricultural Extension and Communication, Faculty of Agriculture, Kasetsart University, Chatujak Bangkok, 10900, Thailand.

มะม่วงอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีความต้องการความรู้ด้านการจัดการกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตคุณภาพ และด้านพื้นที่ปลูกอยู่ในระดับมากผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เพศ ประสบการณ์ผลิตมะม่วง แรงงานจ้าง รายได้จากการจำหน่ายมะม่วง รายจ่ายจากการผลิตมะม่วง การใช้สารเคมี และสื่อบุคคลมีความสัมพันธ์กับความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วงที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

คำสำคัญ : ความต้องการความรู้, เกษตรกร, มะม่วง, เกษตรดีที่เหมาะสม, จังหวัดอ่างทอง

ABSTRACT

The objectives of this research were to study; 1) demographic factors, 2) economic factors, 3) chemical factors, 4) media exposure toward mango plantation, 5) knowledge needs toward good agricultural practices (gap) for mango, and 6) to explore the relationship between demographic factors, economic factors, chemical factors, media exposure and knowledge needs toward gap for mango in Samko district, Ang tTong province. 7) problem and suggestion of farmers toward mango plantation. Samples consisted of 154 mango plantation farmers. Data were collected by using questionnaires. Statistical analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, minimum and maximum. Hypotheses were tested by using chi-square.

Results of this research found that majority of farmers were female with an average age of 54.71 years, attained primary school or below, average family member 4.01 persons, grew average experiences of mango 16.71 years. on the average, farmers plant mangoes 10.30 rais, earned income from mango plantation 136,727.27 baht/year, had expenses from mango plantation 44,862.34 baht/year, used chemical fertilizers 3.14 time/year, used plant growth regulators 0.95 time/year, and used pesticide 15.78 time/year. getting information about mango via personal media was from neighborhood, specialized media was from meeting. mass media was from television, knowledge needs toward gap for mango was in the moderate level, knowledge needs towards planting areas and quality of production management were in the high level, hypotheses testing showed that gender, experiences in mango cultivation, hired labor, income, expenses, chemical fertilizers using and people media related to knowledge needs toward good agricultural practices for mango at 0.05 level of significance.

Keywords: knowledge need, farmers, mango, good agricultural practices (GAP), Ang Thong Province

1. บทนำ

มะม่วงเป็นไม้ยืนต้น มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Mangifera Indica* Linn. อยู่ในวงศ์ Anacardiaceae มะม่วงเป็นผลไม้ที่คนทั่วไปส่วนใหญ่นิยมบริโภคกันทั่วโลก เนื่องจากมีรสชาติอร่อย สีสวยงาม และให้คุณค่าทางอาหารสูง เนื้อมะม่วงประกอบด้วยน้ำ คาร์โบไฮเดรต กรดอินทรีย์ แร่ธาตุ สารสี สารประกอบที่ให้กลิ่นรส ฯลฯ มะม่วงมีไขมันและโปรตีนในปริมาณที่น้อยมาก คาร์โบไฮเดรตที่พบในมะม่วงส่วนใหญ่เป็นน้ำตาลและใยอาหาร มะม่วงสุกมีปริมาณวิตามินเอเพียงสูงชันอย่างมากเมื่อเทียบกับมะม่วงห่ามและดิบ วิตามินเอในมะม่วงอยู่ในรูปของแคโรทีนอยด์ซึ่งเป็นสารเริ่มต้นของวิตามินเอ วิตามินเอมีความสำคัญต่อการมองเห็นและกระบวนการเมแทบอลิซึมต่างๆของร่างกาย ผลมะม่วงแบ่งการบริโภคได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ ผลมะม่วงบริโภคผลสุก เช่น อกร่อง น้ำดอกไม้ โชคอนันต์ มหาชนก ยายกล่ำ ลิ้นงูเห่า และหนังกกลางวัน ผลมะม่วงบริโภคผลดิบ เช่น เขียวเสวย ฟ่ำล้น แรด เพชรบ้านลาด มันเดือนก้า บางขุนศรี ทองดำ เขียวมรกต ขายตึก หนองแขง และพิมเสนมัน และผลมะม่วงสำหรับใช้แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ในอุตสาหกรรมอาหาร เช่น แก้ว สามปี และตลับนาค (Tavatchai Radanachales, 2010 : 36)

ในประเทศไทยมะม่วงเป็นผลไม้มีการผลิตมากที่สุดเป็นอันดับ 2 ของโลกในกลุ่มไม้ผลเขตร้อน แต่เป็นอันดับ 5 ของโลกในกลุ่มผลไม้ทั่วไป นับเป็น 1 ใน 6 ไม้ผลเศรษฐกิจหลักของประเทศไทย มะม่วงถือว่าเป็นผลไม้ที่มีพื้นที่การปลูกมากที่สุดในประเทศ ประมาณ 2.4 ล้านไร่ ในจำนวนนี้พื้นที่ที่ให้ผลผลิตแล้วมีเพียง 2.0 ล้านไร่ ไร่เป็นผลผลิตได้ประมาณ 2.8 ล้านตันต่อปี หรือให้ผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 1.4 ตันต่อไร่ แม้มีการส่งออกไม่เกินร้อยละ 2 ของปริมาณที่ผลิตได้ในแต่ละปี แต่มะม่วงและผลิตภัณฑ์ยังนำรายได้เข้าสู่ประเทศปีละหลายๆ เช่น ล่าสุดในปี 2557 รวมมูลค่ากว่า 3,219 ล้านบาท โดยแยกเป็นเฉพาะผลสด 1,270 ล้านบาท ที่เหลือเป็นผลิตภัณฑ์ ได้แก่ บรรจุกาษาชณะอัดลม 1,308 ล้านบาท อบแห้ง 241 ล้านบาท และแช่แข็ง 423 ล้านบาท ชาวสวนที่มีอาชีพผลิตมะม่วงเพื่อการส่งออก สามารถสร้างรายได้จากการจำหน่ายมะม่วงผลสดคุณภาพสูงกว่า 85,000 บาท/ไร่/ปี คิดเป็นสัดส่วนรายได้ต่อรายจ่ายที่สูงถึง 2.9 ต่อ 1 (Office of Agricultural Economics, 2015 : 51)

ด้วยพื้นฐานของเกษตรกรในท้องถิ่นอำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง ได้มีการทำการเกษตรทำสวนเป็นอาชีพหลัก โดยพื้นที่ส่วนหนึ่งได้ทำการปลูกมะม่วง และมีการพัฒนาต่อยอดขยายพื้นที่ปลูก ปัจจุบันมีพื้นที่ปลูกจำนวน 4,177 ไร่ เกษตรกรผู้ผลิตมะม่วงในอำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทองมีกลุ่มมะม่วงเพื่อการส่งออกอยู่ส่วนหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นอาชีพหลักของเกษตรกร ที่สร้างรายได้ให้ประเทศ จากการสัมภาษณ์เกษตรกรในพื้นที่ พบว่ามีเกษตรกรผู้ผลิตมะม่วงอยู่อีกส่วนหนึ่งที่ต้องการผลิตเพื่อการส่งออก แต่ยังไม่ได้มาตรฐานเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วง ยังขาดการนำความรู้และข้อมูลข่าวสารเข้ามาช่วยในการผลิตมะม่วงเพื่อให้ได้มาตรฐานเกษตรดีที่เหมาะสม

สำหรับมะม่วง ซึ่งข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ได้มาตรฐานเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วง ช่วยให้ผลผลิตมะม่วงมีคุณภาพดีเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคนั้นมีหลายด้านด้วยกัน เริ่มตั้งแต่ด้านการผลิต การปฏิบัติดูแลรักษา ได้แก่ การปลูก การใส่ปุ๋ย การให้น้ำ การตัดแต่งกิ่ง การปลิดผลอ่อน การป้องกันกำจัดศัตรูพืช โรคที่พบ และการใช้สารเคมี ด้านการเก็บเกี่ยว ได้แก่ หลักเกณฑ์และวิธีการในการคัดเลือกและการตัดสินใจก่อนการเก็บเกี่ยว อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บเกี่ยว วิธีการที่ใช้ในการเก็บเกี่ยว เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บเกี่ยว และเวลาในการทดสอบสารพิษตกค้าง ด้านการควบคุมคุณภาพ ได้แก่ วัฏปฏิบัติกรรวบรวมผลผลิต การทำความสะอาดผลผลิต การป้องกันกำจัดศัตรูที่ติดมากับผลผลิต การคัดเกรด และการบรรจุหีบห่อ ด้านต้นทุนการผลิต ได้แก่ ค่าจ้างแรงงาน และค่าวัสดุ ด้านการตลาดและการจำหน่าย ได้แก่ วิธีการจำหน่ายผลผลิต ปริมาณการจำหน่ายผลผลิต และลักษณะการจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกร

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วงของเกษตรกร อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษานี้สามารถใช้ในการส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ผลิตมะม่วงรายย่อยสามารถผลิตมะม่วงได้และให้มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จเกิดความยั่งยืนทางธุรกิจการผลิตมะม่วงต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้ผลิตมะม่วง อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง
- 2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตมะม่วง อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง
- 2.3 เพื่อศึกษาปัจจัยการใช้สารเคมีของเกษตรกรผู้ผลิตมะม่วง อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง
- 2.4 เพื่อศึกษาปัจจัยการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตมะม่วงของเกษตรกรผู้ผลิตมะม่วงอำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง
- 2.5 เพื่อศึกษาความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วงของเกษตรกรผู้ผลิตมะม่วง อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง
- 2.6 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ปัจจัยการใช้สารเคมี การเปิดรับข่าวสารกับความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วงของเกษตรกร อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง
- 2.7 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่มีต่อการผลิตมะม่วง

3. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเกี่ยวกับความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วงของเกษตรกร อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง และหาแนวทางพัฒนาการผลิตและการจำหน่าย โดยมุ่งประเด็นศึกษาดังนี้

3.1 ความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรดีที่เหมาะสม

- แหล่งน้ำ
- พื้นที่ปลูก
- การใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตร
- การเก็บรักษาและการขนย้ายผลผลิตในฟาร์ม
- การบันทึกข้อมูล
- ผลผลิตผิวสวยปลอดจากศัตรูพืช
- การจัดการกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตคุณภาพ
- การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

3.2 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ เกษตรกรผู้ผลิตมะม่วงในอำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง ตามบัญชีรายชื่อที่ลงทะเบียนในปี พ.ศ.2558 ที่ยังไม่ผ่านมาตรฐานเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วงทั้งหมด 250 ราย โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 154 ราย ในช่วงเดือนมีนาคม 2560

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรที่ลงทะเบียนผู้ผลิตมะม่วงที่ยังไม่ผ่านมาตรฐานเกษตรดีที่เหมาะสม อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง จำนวน 5 ตำบล ดังนี้ คือ ตำบลสามโก้ ตำบลราษฎรพัฒนา ตำบลลอบทม ตำบลมงคลธรรมนิมิต และตำบลโพธิ์ม่วงพันธ์ ตามบัญชีรายชื่อที่ลงทะเบียนทั้งหมดจำนวน 250 ราย และทำการคัดเลือกโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multiple Stage Sampling) เพื่อให้ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 154 ราย โดยขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยใช้วิธีการคำนวณขนาดตัวอย่าง (Sample size) โดยใช้การคำนวณสูตรของ Yamane (Surin Niyamangkoon, 2013: 94) ความคลาดเคลื่อนเนื่องจากการสุ่มตัวอย่างในที่นี้กำหนดให้เท่ากับ 0.05 ขั้นที่ 2 นำจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ คือ 154 ราย ไปแบ่งกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิชนิดสุ่มเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Sampling) ซึ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างสามารถจำแนกตามตำบลทั้ง 5 ตำบล ตำบลสามโก้จำนวน 25 ราย ตำบลราษฎรพัฒนาจำนวน 10 ราย ตำบลลอบทมจำนวน 57 ราย ตำบลมงคลธรรมนิมิตจำนวน 51 ราย และตำบลโพธิ์ม่วงพันธ์

จำนวน 11 ราย ขั้นตอนที่ 3 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแต่ละตำบลโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้วิธีจับฉลากโดยดูจากบัญชีรายชื่อเกษตรกรที่ลงทะเบียน ผู้ผลิตมะม่วงที่ยังไม่ผ่านมาตรฐานเกษตรที่ดีที่เหมาะสม อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีทั้งปลายปิดและปลายเปิด โดยนำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรง (Validity) ของเครื่องมือและปรับปรุงแก้ไขจากนั้น นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) จำนวน 30 ชุด ทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ตัวแปรความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วง ได้ค่า Cronbach's alpha เท่ากับ 0.88 ซึ่งเป็นค่าที่สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เก็บรวบรวมข้อมูลในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2560 โดยได้มีการศึกษาตัวแปรต้นและตัวแปรตามทั้งหมด 5 ตัวแปร ดังนี้ ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สมาชิกในครัวเรือน และประสบการณ์การผลิตมะม่วง ปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ได้แก่ พื้นที่ปลูก แรงงานในครัวเรือน แรงงานจ้าง รายได้จากการจำหน่ายมะม่วง รายจ่ายจากการผลิตมะม่วง และ ภาระหนี้สิน ปัจจัยการใช้สารเคมี ได้แก่ การใส่ปุ๋ยเคมี การใช้สารควบคุมการเจริญเติบโต และ การใช้สารป้องกันและกำจัดศัตรูพืช การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับมะม่วง ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อกิจกรรม สื่อมวลชน และ สื่อออนไลน์ และจากการที่ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมต่างๆ รวมทั้งศึกษาเอกสารทางวิชาการเพิ่มเติม เรื่องมาตรฐานเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วงของ Department of Agriculture (2558) จากนั้นได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด จึงสามารถกำหนดตัวแปรตามที่ใช้ในการศึกษาเรื่องความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วง ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 8 ด้าน ดังนี้ 1) แหล่งน้ำ 2) พื้นที่ปลูก 3) การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร 4) การเก็บรักษาและการขนย้ายผลิตผลในฟาร์ม 5) การบันทึกข้อมูล 6) ผลิตผลผิวสวยปลอดจากศัตรูพืช 7) การจัดการกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตคุณภาพ และ 8) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วงของเกษตรกร อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง กำหนดการวัดแบบอันตรภาคชั้น (Interval scale)

กำหนดค่าคะแนนความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วงของเกษตรกรเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ต้องการมาก ต้องการปานกลาง และต้องการน้อย มีค่าคะแนนเท่ากับ 3 2 และ 1 ตามลำดับ และใช้ค่าเฉลี่ยจัดระดับเป็นช่วงคะแนนเพื่อแปลความหมายระดับความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วงของเกษตรกร ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 2.34 – 3.00 หมายถึง ต้องการความรู้มาก
 คะแนนเฉลี่ย 1.67 – 2.33 หมายถึง ต้องการความรู้ปานกลาง
 คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.66 หมายถึง ต้องการรู้น้อย
 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้ Chi-square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

5. ผลการวิจัย

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 54.71 ปี ระดับการศึกษาประถมศึกษาหรือต่ำกว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.01 คน และประสบการณ์ในการผลิตมะม่วงเฉลี่ย 16.71 ปี

ปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกมะม่วงเฉลี่ย 10.30 ไร่ มีจำนวนแรงงานการผลิตมะม่วงในครัวเรือนเฉลี่ย 2.02 คน มีจำนวนแรงงานจ้างเฉลี่ย 1.15 คน รายได้จากการจำหน่ายมะม่วงเฉลี่ย 136,727.27 บาท/ปี รายจ่ายจากการผลิตมะม่วงเฉลี่ย 44,862.34 บาท/ปี และเกษตรกรมีภาระหนี้สิน (ร้อยละ 71.4) เป็นหนี้ในภาคการเกษตร (ร้อยละ 71.4) และเป็นหนี้นอกภาคการเกษตร (ร้อยละ 28.6)

ปัจจัยการใช้สารเคมี

เกษตรกรมีการใส่ปุ๋ยเฉลี่ย 3.14 ครั้ง/ปี มีการใช้สารควบคุมการเจริญเติบโตเฉลี่ย 0.95 ครั้ง/ปี และมีการใช้สารป้องกันและกำจัดศัตรูพืชเฉลี่ย 15.78 ครั้ง/ปี

ปัจจัยการเปิดรับข้อมูลข่าวสารของเกษตรกร

เกษตรกรเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคลโดยได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านทางสมาชิกในครัวเรือน/ญาติพี่น้อง/เพื่อนบ้านมากที่สุด สื่อกิจกรรมได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านการประชุมมากที่สุด สื่อมวลชนได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านทางวิทยุ/โทรทัศน์มากที่สุด ส่วนสื่อออนไลน์ได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์มากที่สุด

ความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วง

ความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วงของเกษตรกรพบว่าระดับความต้องการความรู้โดยรวมเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.24) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตคุณภาพ และด้านพื้นที่ปลูกมีระดับความต้องการความรู้ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 2.44 และ 2.38 ตามลำดับ) ส่วนด้านผลิตผลผิวสวยปลอดจากศัตรูพืช ด้านการบันทึกข้อมูล ด้านการเก็บรักษาและการขนย้ายผลิตผลในฟาร์ม ด้านการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร ด้านแหล่งน้ำ และ ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการ

เก็บเกี่ยว มีระดับความต้องการความรู้ที่อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.32, 2.29, 2.28, 2.19, 2.06, และ 1.95 ตามลำดับ)

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ปัจจัยการใช้สารเคมี ปัจจัยการเปิดรับข้อมูลข่าวสารกับความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วง

เกษตรกรมีความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วงโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านนั้น พบว่า

ด้านการจัดกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตคุณภาพ พบว่า ภาพรวมมีระดับความต้องการความรู้ที่อยู่ในระดับมาก มีความสัมพันธ์ดังนี้ รายจ่ายจากการผลิตมะม่วง, การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อออนไลน์มีความสัมพันธ์กับความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วง (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05)

ด้านพื้นที่ปลูก พบว่า ภาพรวมมีระดับความต้องการความรู้ที่อยู่ในระดับมาก มีความสัมพันธ์ดังนี้ เพศมีความสัมพันธ์กับความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วง (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05)

ด้านผลผลิตผิวสวยปลอดจากศัตรูพืช พบว่า ภาพรวมมีระดับความต้องการความรู้ที่อยู่ในระดับปานกลาง มีความสัมพันธ์ดังนี้ การใส่ปุ๋ยเคมีมีความสัมพันธ์กับความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วง (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05)

ด้านการบันทึกข้อมูล พบว่า ภาพรวมมีระดับความต้องการความรู้ที่อยู่ในระดับปานกลาง มีความสัมพันธ์ดังนี้ ประสบการณ์ผลิตมะม่วงของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วง (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05)

ด้านการเก็บรักษาและการขนย้ายผลิตผลในฟาร์ม พบว่า ภาพรวมมีระดับความต้องการความรู้ที่อยู่ในระดับปานกลาง มีความสัมพันธ์ดังนี้ รายได้จากการจำหน่ายมะม่วง, รายจ่ายจากการผลิตมะม่วง, การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อบุคคลมีความสัมพันธ์กับความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วง (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05)

ด้านการใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตร พบว่า ภาพรวมมีระดับความต้องการความรู้ที่อยู่ในระดับปานกลาง มีความสัมพันธ์ดังนี้ ประสบการณ์ผลิตมะม่วง, แรงงานจ้างมีความสัมพันธ์กับความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วง (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05)

ด้านแหล่งน้ำ พบว่า ภาพรวมมีระดับความต้องการความรู้ที่อยู่ในระดับปานกลาง มีความสัมพันธ์ดังนี้ ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วง (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05)

ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว พบว่า ภาพรวมมีระดับความต้องการความรู้อยู่ในระดับปานกลาง มีความสัมพันธ์ดังนี้ การใส่ปุ๋ยเคมีมีความสัมพันธ์กับความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรกรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วง (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05)

6. การอภิปรายผล

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล

เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 54.71 ปี ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jaturon suwannapin (2007) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับรองแหล่งผลิตเกษตรกรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วง อำเภอพร้าวกะบัง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ที่ไม่ผ่านมาตรฐานเกษตรกรดีที่เหมาะสมส่วนใหญ่ อายุตั้งแต่ 51 - 60 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า จะเห็นได้ว่าเกษตรกรผู้ผลิตมะม่วงส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำและอยู่ในช่วงวัยกลางคน ซึ่งในขณะที่เกษตรกรที่ผ่านมาตรฐานเกษตรกรดีที่เหมาะสมส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับสูง เนื่องจากมีความรู้เพียงพอต่อการผลิตมะม่วงเพื่อให้ผ่านมาตรฐานเกษตรกรดีที่เหมาะสม

ปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกมะม่วงเฉลี่ย 10.30 ไร่ มีจำนวนแรงงานการผลิตมะม่วงในครัวเรือนเฉลี่ย 2.02 คน มีจำนวนแรงงานจ้างเฉลี่ย 1.15 คน รายได้จากการจำหน่ายมะม่วงเฉลี่ย 136,727.27 บาท/ปี รายจ่ายจากการผลิตมะม่วงเฉลี่ย 44,862.34 บาท/ปี และเกษตรกรมีภาระหนี้สิน (ร้อยละ 71.4) เป็นหนี้ในภาคการเกษตร (ร้อยละ 71.4) และเป็นหนี้นอกภาคการเกษตร (ร้อยละ 28.6)

ปัจจัยการใช้สารเคมี

เกษตรกรมีการใส่ปุ๋ยเคมี 3 - 10 ครั้ง/ปี เฉลี่ยเท่ากับ 3.14 ครั้ง/ปี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chatree Autthawong (2006) ที่ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการผลิตการจำหน่ายมะม่วงของกลุ่มเกษตรกร ผู้ปลูกมะม่วงส่งออก อำเภอพร้าวกะบัง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การใส่ปุ๋ย 3 ครั้งต่อปี โดยใช้ปุ๋ยเคมีเป็นหลัก และใช้ปุ๋ยชีวภาพและปุ๋ยคอกรองลงมา เกษตรกรทั้งหมดอาศัยการให้น้ำมะม่วงด้วยน้ำฝนเพียงอย่างเดียว และสอดคล้องกับการวิจัยของ Sukanda Nakhapaksin (2016) ศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ พบว่า รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์จะต้องอยู่บนฐานความพร้อมของทรัพยากรท้องถิ่น คือ ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรทางสังคมและวัฒนธรรม และทรัพยากรทางสภาพแวดล้อมและเหตุการณ์สำคัญ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ทุกภาคส่วน อันได้แก่ เกษตรกร ชุมชนท้องถิ่น ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมบริการ ตลอดจนผู้นำ และบุคลากรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

ปัจจัยการเปิดรับข่าวสาร

การเปิดรับข่าวสารทางการผลิตมะม่วง ทางสื่อบุคคลจะเปิดรับข่าวสารจากสมาชิกในครัวเรือน/ญาติพี่น้อง/เพื่อนบ้านมากที่สุด (ร้อยละ 53.2) เนื่องจากเกษตรกรมีความใกล้ชิดและคุ้นเคยกับสมาชิกในครัวเรือน/ญาติพี่น้อง/เพื่อนบ้านมากที่สุด เมื่อเกษตรกรมีปัญหาหรือข้อสงสัยก็จะมีการพูดคุยปรึกษาขอคำแนะนำจากสมาชิกในครัวเรือน/ญาติพี่น้อง/เพื่อนบ้านเป็นส่วนใหญ่ และเป็นวิธีการที่ง่ายสามารถทำบ่อยเท่าต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับ Prakaita Leekpai (2011) ที่กล่าวว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตรจากญาติพี่น้องและเพื่อนบ้าน ทั้งนี้เป็นเพราะมีความสนิทสนมและคุ้นเคยกับเกษตรกรอยู่แล้วทำให้เกษตรกรเปิดรับข่าวสารได้ง่ายขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Duangduen Satraphat (2016) เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ในครอบครัวและการอนุรักษ์วิถีชีวิตพื้นถิ่นระหว่างชุมชนชาวปกากะญอกับชุมชนชาวเมืองในเขตสาทรกรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับความสัมพันธ์ในครอบครัวอยู่ในระดับสูง ทั้งภาพรวมและด้านย่อย ยกเว้นในด้านการรับรู้ข่าวสารของสมาชิกในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง

การเปิดรับข่าวสารทางการผลิตมะม่วง ทางสื่อมวลชนส่วนใหญ่เกษตรกรเปิดรับข้อมูลจากวิทยุ/โทรทัศน์มากที่สุด (ร้อยละ 46.1) เนื่องจากเทคโนโลยีในปัจจุบันนั้นแพร่หลายครอบคลุมไปในทุกพื้นที่ และโทรทัศน์เป็นสื่อที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวกรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับ Pacharee Sukhopala (2008) ที่กล่าวว่า สื่อทางโทรทัศน์โดยผ่านช่องทางเคเบิลทีวี KCTV และ TVD รวมทั้งสื่อทางวิทยุเป็นช่องทางการสื่อสารที่ดีที่สุดในกระบวนการสื่อสาร

ความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วง

เกษตรกรมีความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วง ด้านพื้นที่ปลูกอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 2.38) เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้พื้นที่ผลิตมะม่วงเป็นระยะเวลานาน ซึ่งทำให้ดินในพื้นที่มีการเสื่อมคุณภาพ ขาดธาตุอาหารพืช และไม่เคยนำตัวอย่างดินไปตรวจวิเคราะห์คุณภาพดินและการปนเปื้อนตามคำแนะนำหลักการปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วง ซึ่งสอดคล้องกับ Noprada chayawan (2007) ที่กล่าวว่า หน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริการวิเคราะห์ดิน ระดับพื้นที่มีน้อย ต้องใช้บริการจากหน่วยงานที่อยู่ห่างไกล อีกทั้งยังต้องรอผลค่อนข้างนาน ทำให้เกษตรกรไม่เห็นความสำคัญของการวิเคราะห์ดิน

เกษตรกรมีความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วง ด้านการบันทึกข้อมูล อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.29) เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้มีการทำการจดบันทึก และจัดเก็บข้อมูลสำคัญในการผลิตมะม่วงมาก่อน ซึ่งการตรวจสอบรับรองเพื่อให้ได้มาตรฐานเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วงต้องมีการบันทึกข้อมูลอย่างน้อย 2 ปีของการผลิต

ติดต่อกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Peerada Saetiew (2012) ที่กล่าวว่า เหตุผลที่เกษตรกรมีการปฏิบัติในการจัดบันทึกไม่แพร่หลาย เป็นเพราะเกษตรกรมีเวลาน้อย เกษตรกรบางส่วนเขียนหนังสือไม่เป็น ไม่คล่อง อีกทั้งการจัดบันทึกต้องทำสม่ำเสมอ และเกษตรกรไม่เข้าใจการบันทึกข้อมูลที่ถูกต้อง

เกษตรกรมีความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วง ด้านการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.19) เนื่องจากเกษตรกรมีการเก็บรักษาวัตถุอันตรายทางการเกษตรเป็นสัดส่วน และเกษตรกรยังปฏิบัติตัวจากการใช้สารเคมีอย่างเคร่งครัด และใส่ใจเรื่องความปลอดภัยและสุขภาพ สอดคล้องงานวิจัยของ Nittiya horthaisong (2008) ที่กล่าวว่า เกษตรกรเริ่มตระหนักถึงพิษภัยของสารเคมีที่ใช้ในการเกษตรจึงต้องมีการป้องกันตนเองอย่างเคร่งครัด

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 เกษตรกรมีความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วงด้านการจัดการกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตคุณภาพ และ ด้านพื้นที่ปลูก มีระดับความต้องการความรู้ในระดับมาก ดังนั้น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาส่งเสริมเกษตรกรตามแต่ละประเด็น เพื่อให้มะม่วงมีประสิทธิภาพที่ดี และทางภาครัฐควรผลักดันให้เกษตรกรปฏิบัติตามเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วง เพื่อให้มะม่วงมีศักยภาพในการส่งออกต่างประเทศมากขึ้น

7.2 การเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรผ่านสื่อออนไลน์ยังมีน้อย เจ้าหน้าที่ภาครัฐจึงควรให้ความสำคัญและประโยชน์เรื่องการใช้สื่อออนไลน์ให้แก่เกษตรกรเพื่อความเร็วในการรับข้อมูลข่าวสาร และสามารถนำเทคโนโลยีไปใช้ให้เกิดประโยชน์

7.3 เกษตรกรมีความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับมะม่วง ด้านแหล่งน้ำ ด้านการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร ด้านการเก็บรักษาและการขนย้ายผลิตผลในฟาร์ม ด้านการบันทึกข้อมูล ด้านผลิตผลผิวสวยปลอดจากศัตรูพืช และ ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว มีระดับความต้องการความรู้ในระดับปานกลาง ดังนั้น จึงควรมีการส่งเสริมหรือจัดโครงการ เปิดโอกาสให้เกษตรกร หรือผู้ที่สนใจทั่วไป ได้เข้ามาเยี่ยมชม ศึกษาพื้นที่ปลูกมะม่วงในอำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง เพื่อเป็นการต่อยอดทางความรู้ และกระจายความรู้ให้แก่ผู้สนใจในการผลิตมะม่วงไปปฏิบัติตาม

References

- Department of Agriculture. (2016, August 1) *Good Agricultural Practice for Mango*. [Online]. Retrieved from <http://www.doa.go.th/hortold/images/stories/gaphort/mango/mangomana ge04.pdf>.
- Jaturon Suwannapin. (2007). Factors Affecting Certified Good agricultural Praticice of Mango Growers, Phrao District, Chiang Mai Province (*Master's Thesis*). Chiangmai: Chiangmai University.
- Chatree autthawong. (2006). Development Approach of Mango Production and Distribution for Export of Mango Growers Groups, Phrao District, Chiang Mai Province (*Master's Thesis*). Chiangmai: Chiangmai University.
- Duangduen Satraphat. (2006, January - April). The Comparative Study of Family Relationships and Folk-life Conservation between The Family Members of The Pgazkoenyau Community and The Sathorn District in Bangkok. *Journal of MCU Social Science Review*,5(1),101-108.
- Tavatchai Radanachaless. (2010). *Good Agricultural Practice for Mango*. Chiangmai: Chiangmai University.
- Nittiya horthaisong. (2008). Accordance Using Good Agricultural Practice for Mangosteen Production in Songpeenong Sub-district, Ta Mai District, Chantaburi Province. (*Master's Thesis*). Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Noprada chaiyawan. (2007). Production and Marketing Oil Palm of Small Agriculture in Kanchanadit District, Surat Thani Province. (*Master's Thesis*). Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Prakaita Leekpai. (2011). Evaluation on The Project of Oil Palms Promotion for Substitute Energy in 2009, Trang Province (*Master's Thesis*). Bangkok: Kasetsart University.
- Phatom tongcher. (2015). Farmers' knowledge Needs of Good Agricultural Practice on Vegetable Production, Thung Ruang Royal Project Development Center, Chiang Mai Province (*Master's Thesis*). Chiangmai: Chiangmai University.

- Pacharee Sukhopala. (2008). Communication Politics Process of Nakhonratchasima Provincial Administrative Organization. (*Master's Thesis*). Bangkok: Krirk University.
- Peerada Saetiew. (2008). Application of Good Agricultural Practice in Melinjo Production of Farmers in Raj Grood Sub - District of Mueang District in Ranong Province (*Master's Thesis*). Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Sukanda Nakhapaksin. (2017, January - April). Organic-Agro Tourism Development Model In Roi-Kaen-Sarn-Sin Province Cluster, Northeast of Thailand. *Journal of MCU Social Science Review*,6(1),209-220.
- Surin Niyamangkoon. (2013).*Research Methods for Social Science and Analysis*. Bangkok: Books 2U.

